

Извештај од фокус групи

Овој извештај ги сумира наодите од спроведените фокус групи како дел од проектот „Дијалози за визија“ кој има за цел да го зајакне дијалогот за клучни прашања со кои се соочува македонското општество, преку креирање политики основани на докази. Овие фокус групи имаа за цел да ги дознаат перцепциите на граѓаните во трите тематски столба предвидени во самиот проект: демократија и владеење на право; социо-економски развој и меѓуетничките односи во државата

Фокус групите беа спроведени во три града во Република Македонија – во Кочани на 05.10, во Скопје на 06.10 и во Дебар на 08.10.2015, каде што присуствуваа 24 учесници, по 8 во секој од трите градови. Учесниците беа избрани од општата популација во градовите и беа запазени основните параметри како што се, полот, етничкиот состав на населението, возраста, образованието и занимањето (доколку се вработени). Во Кочани учествуваа 4 жени и 4 мажи од кои 2 роми и 6 македонци, од нив половина беа на возраст под 30, а останатите над 30 години меѓу кои и двајца невработени. Во Скопје учествуваа 4 мажи и 4 жени, 5 македонци, 2 албанци и еден ром, на возраст од 19 до 66 години, меѓу кои по еден невработен и еден пензионер, додека во Дебар учествуваа истоа така 4 мажи и 4 жени, 6 албанци, по еден македонец и еден ром, на возраст од 25 до 51 година, сите со високо образование и сите вработени. Учесниците добија надомест од 1200 денари за учество во дискусиите.

Дискусиите трааа два часа, беа снимани и потоа транскрибирани со Силвермановиот систем на транскрибирање. Овие транскрипти се основата за наодите од овој извештај

Резиме од Клучните наоди:

Кочани

Животот пред 5 години

Сите учесници сметаат дека сега живеат полошо споредено со периодот од пред 5 години. Два проблеми кои се појавуваат како најголеми причинители на лошата состојба се нефункционалната администрација и миграцијата, особено кај младите. Немањето стратегија од страна на општинските власти, корумпираноста и не функционалноста создава недоверба кај жителите, како што вели еден учесник: *општина Кочани е пример за трупа администрација и непотизам. Градоначалникот си ја вработи својата снаа како економист во општина Кочани а секретарот ја вработи својата ќерка како дипломиран... ќерка зет, сите се вработени, овде е тоа голем проблем.*¹

¹ МК-ФГ-КО-07

Два проблеми што најмногу ве засегаат во моментот (вас лично и вашето семејство)?

Од листата на понудени опции за тоа кои со кои проблеми моментално се соочуваат граѓаните, најмногу се издвоија **сиромаштијата и нискиот стандард и невработеноста, после нив доаѓаат корупцијата и општата политичка ситуација во државата**. Здравствената заштита иако не е посочена како еден од поголемите проблеми, сепак се издвојува во контекст на странските инвестиции, како што вели еден учесник: *Пошо ја имам информации дека Алтура, холандска фирма за цвеќиња, е доста штетна по човековото здравје. Исто ко и каблите. Значи никој не воде сметка за луѓето, за општеството, за екологијата. А страна инвестиција.*²

Сиромаштијата се забележува преку нискиот стандард кој не се поклопува со потрошувачката кошничка која изнесува некаде околу 23 000 денари. Со тоа, на младите не им останува ништо друго освен да вадат пасоши од други земји и така да најдат спас од невработеноста и сиромаштијата.

Политичката ситуација најмногу доаѓа до израз за време на изборите кога потенцијалните закани доаѓаат од страна на власта и тоа преку злоупотреба на полициските сили.

Најголем предизвик со кои се соочува Македонија во моментот.

Личните проблеми со кои се соочуваат граѓаните се и најголемите предизвици со кои моментално се соочува државата, а тоа се **генералната политичка ситуација и невработеноста** односно **сиромаштијата**.

Генералната политичка ситуација се карактеризира преку моменталната криза помеѓу власта и опозицијата и договорот од Пржино. Постои поделеност во мислењето околу улогата на странците и мешањето во внатрешните држави на државата, некои сметаат дека овие политичари не се способни да ја водат земјата и дека е потребна помош од надвор, други сметаат дека премногу дозволуваме мешање.

Дали сметате дека институциите на локално и централно ниво одговараат на потребите на граѓаните?

Сите учесници се согласни дека институциите не одговараат на потребите на граѓаните и на локално и на централно ниво. Постои пренатрупаност во администрацијата и партизација, со што ги прави самите институции непрофесионални и неефикасни, вработените таму повеќе служат како партиски војници кои имаат добиено работа со единствена цел да бидат гласачка машинерија на власта.

Во однос на судството, истотака постои голема недоверба како и кон другите институции. Според учесниците, не се запазени критериумите на стручност, професионалност, компетентност, во случаи кога постојат и правосилни пресуди, не се спроведуваат и по неколку години, постојат и монитрани судски случаи. Сепак и покрај недовербата во државните институции, граѓаните сметаат дека **сепак институциите се тие кои што треба да ги**

² МК-ФГ-КО-05

решаваат проблемите на граѓаните. Во општината, сепак постои слух од страна на градоначалникот но нема никакви конкретни мерки за решавање на проблемите.

Дали вие може некако да влијаете и да смените нешто? дали вие лично сметате дека имате можност и потенцијал, да влијаете на некој начин и да смените?

Најголем дел од учесниците се согласуваат можат да влијаат и да ги променат работите, но во случај да не се успее во тоа, дури тогаш да се бара помош во институциите: *, сметам дека секој треба сам да се обиде да си ги реши проблемите, доколку не може, во тој случај нека побара институционална поддршка или помош, значи никој нема доволно, секој има свои проблеми меѓутоа не можеме цело време да се ослонуваме на општината или да бараме општината да ни ги реши нашите проблеми, значи треба да чукнеме на сечија врата, без оглед дали имате високо образование или не.*³ Друг начин на кој што сметаат дека може да се сменат работите е изразување незадоволство преку протести.

Колку сте задоволни од економската ситуација во која што се наоѓа земјата?

Постои незадоволство од економската ситуација во државата, каде што политиката се посочува како најголем фактор за проблемите. Од политиката произлегува невработеноста а следствено на тоа и сиромаштијата. Едни од најпогодените од невработеноста се младите бидејќи се сведува на политизација и партизација на општеството, каде што без партиска книшка тешко се стигнува до работно место. Системот на социјална заштита не функционира, а средствата кои се издвојуваат се многу мали.

На прашањето дали сте размислувале да заминете од земјата две третини одговорија да, сметајќи дека во оваа земја не им нуди можности за развој и не им се вреднува трудот.

Што мислите за меѓуетничките односи во вашата средина?

Во самата општина Кочани, која е релативно чиста етничка средина, не постојат меѓуетнички тензии на локално ниво но сепак на национално, државата се соочува проблеми и сето тоа произлегува од политиките на власта, каде што двете владеачки партии ги креираат тие тензии се со цел да собираат поени на националистичката карта, според еден учесник: *сметам дека конфликтите се инструменти на двете политички партии на ДУИ и ВМРО за освојување на некои политички поени кај средините каде што се етнички чисти*⁴. Воедно сите се согласни да нивното дете изучува јазик на некоја од заедниците во Македонија. Но сепак, останува мислењето дека додека се овие две партии на власт, меѓуетничките тензии и конфликти ќе постојат.

Кои две области власта треба да обрне внимание во наредната година? Што е за вас битно?

Наредната година, власта треба да се фокусира на областите на решавање на политичката криза, создавање работни места и проблемите во здравството.

³ МК-ФГ-КО-02

⁴ МК-ФГ-КО-07

Скопје

Животот пред 5 години? Како живеевте тогаш? Како живеете денес?

Постои поделеност во размислувањата за животот пред 5 години. Оние кои велат дека сега е подобро, сметаат дека е подобрена инфраструктурата и дека сега младите имаат повеќе можности да излезат надвор и да се образуваат. Оние кои сметаат дека е исто, го гледаат економскиот аспект на нивниот живот кој е подобрен, но останатите работи околу нив не се подобрени. Тие што сметаат дека се живее полошо, ја гледаат инфраструктурата како проблем, нема големи можности за развивање во образованието и потрошувачката кошничка е многу намалена.

Два проблеми што најмногу ве засегаат во моментот

Како најголем проблем, луѓето во Скопје ја посочуваат **Политичката ситуација** во земјата, по неа следи **невработеноста и социјалната и здравствена заштита**.

Сите учесници ја издвојуваат политичката ситуација како генератор на останатите проблеми (невработеност, сиромаштија, корупција, миграција, меѓуетнички конфликти, пристап до правда). Сето ова се случува поради некомпетентноста на сегашните политичари, како што кажува една учесничка: *политиката мора да им биде транзитна професија а не да монополизираат, до тогаш ние ќе бидеме соочени и со корупција и со миграција и со сите други проблеми што се наведени овде*⁵. **Меѓуетничките односи** се влошени поради однесувањето на власта. Перцепцијата на граѓаните е дека проблемите се целно креирани и дека во односите помеѓу луѓето не постојат проблеми и дека *Народот не ги прави проблемите, водачите на партиите ги прават, тие прават нетрпеливост*⁶. Во целата слика и медиумите се тие кои потпомагаат во целиот проблем како и социјалните мрежи каде што многу лесно доаѓа до разгорување на страстите особено меѓу младите.

Невработеноста најмногу се гледа преку миграцијата на младите кои не добиваат можности за вработување во земјата и својата шанса ја бараат надвор од земјата

Најголем предизвик со кој се соочува Македонија во моментот

Исто како и личните проблеми кои ги засегаат граѓаните, **политичката ситуација** претставува најголем предизвик со кој се соочува Македонија во моментот. Најмногу до израз доаѓа преобемната администрација која е непотребна и со самото тоа неефикасна. Постои партизираност и нема никакви критериуми за вработување, се се сведува на гласачка машинерија во корист на власта. Истото се случува и со власта на локално ниво односно администрација.

Демократија и владеење на право

Дали сметате дека институциите на локално и централно ниво одговараат на потребите на граѓаните?

⁵ МК-ФГ-СК-Х

⁶ МК-ФГ-СК-Х

Како што е претходно наведено за генералната политичка ситуација, партизираноста на администрацијата претставува голем проблем, иако проблемот го лоцираат во повисоките инстанции: *Поголем проблем е политичката индоктринација на менаџерите отколку на самите вработени.*⁷ Сепак перцепцијата за судската власт и администрација е поинаква, односно досега учесниците немале некои поголеми проблеми со судството.

На прашањето дали сега сте имале можност да учествувате во процесите на креирање политики и донесување одлуки во вашата општина/централно ниво, поголемиот дел од учесниците изјавија имаат учествувало во протести и граѓански иницијативи.

Што може да се направи за да се подобри политичката ситуација?

При носењето на закони треба сите засегнати страни да бидат вклучени во процесот, како и поголемо учество на граѓаните во креирањето политики односно поголема јавна демократија.

Невработеност и сиромаштија

Колку сте задоволни од економската ситуација во земјата?

Постои незадоволство од економската ситуација, тоа се гледа преку ликвидноста на фирмите: *20 год сум приватно и знам фирми со кои сум соработувала кои биле добро ситуирани, плаќале за ден два, сега плаќаат за месец, два. Тоа зависи само од државата, мн се должат пари.*⁸ Постои регулираност на пазарот, има многу закони но не сите соодветствуваат со реалните потреби: *Еве на пример, ти бара нова фискална каса, од 200 еур, а ти може месечно да не наплатиш толку.*⁹

Кој е најпогоден од невработеноста?

Најранливи групи во однос на вработените, според перцепцијата на учесниците се ромите, жените и младите. Кај младите тоа е особено изразено поради немањето искуство односно работодавците сакаат веќе готов производ а исто така постои неусогласеност на образовниот систем со пазарот на труд, каде што постојат дефицитарни места во одредени сектори.

Иако според уставот, Македонија е социјална држава, **системот на социјална заштита** не функционира, постојат многу бирократски пречки кои ги оневозможуваат оние на кои им е најпотребна да ја добијат, преголема документација и пресложени процедури прават да ги одвратат луѓето а се работи за парична помош од 3000 денари. За луѓето со попреченост не се прилагодени условите односно државата нема направено доволно за да ги подобри условите за живот на оваа категорија на луѓе(слепи лица, инвалиди во колички, лица со психичко растроство).

На прашањето **дали би заминале од земјава** постојат поделени мислења.

Меѓуетнички односи

⁷ МК-ФГ-СК-03

⁸ МК-ФГ-СК-03

⁹ МК-ФГ-СК-02

Што мислите за меѓуетничките односи во вашата средина? Во државата? Дали, според вас, постојат проблеми помеѓу различните етнички заедници?

За меѓуетничките односи перцепцијата останува иста, учесниците сметаат дека власта генерира контролирани ефекти на национална основа секогаш кога ќе се појават некои други поголеми проблеми. На индивидуално ниво постои почит помеѓу заедниците или како што вели еден од учесниците: *Ние сме една од ретките земји во светот што може да се каже дека е совршен пример за мултикултурализам. Ја вакво нешто не сум видел, а имам поминато доста време во Америка. Таму има мултикултурализам ама тој е изнуден, овде е природен, овде луѓето се слеале едни со други*¹⁰. Исто така сите учесници се едногласни за тоа дали би дозволиле нивните деца да изучуваат јазик на некоја од другите заедници.

На кои 2 области власта треба да обрне посебно внимание за да го подобри животот на луѓето?

Во наредната година, како области на кои власта треба да обрати внимание, учесниците како приоритет го избраа образованието, понатаму создавањето работни места како и решавањето на политичката криза.

Дебар

Животот пред пет години

Постои еднаква поделеност за тоа како се живеело во периодот од пред пет години, односно двајца се изјаснија дека живеат подобро, двајца дека живеат исто и двајца живеат полошо.

Два проблеми што најмногу ве засегаат во моментот

Од понудените опции, учесниците како најголеми проблеми ги издвоија најнапред **миграцијата**, понатаму **сиромаштијата и нискиот стандард** и **политичката ситуација односно образованието**.

Миграција

Постои голем проблем со иселувањето во општина Дебар. Самиот крај е познат по многуте иселеници уште од периодот во 60те и 70те години, а тоа според еден од учесниците: *Ние го гледаме најмногу во училиште, затоа што секоја година имаме помалку и помалку деца*¹¹. Исто така кога станува збор за миграција, не се мисли само на миграцијата кон другите држави бидејќи постојат и многу граѓани кои се имаат иселено во Скопје. **Невработеноста** е главниот проблем кој доведува до тоа да луѓето се иселуваат.

Образованието е во лоша состојба поради брзите и чести промени, како што е примерот со екстерното а и условите за работа се исто така во лоша состојба.

Најголем предизвик со кој се соочува Македонија во моментот.

¹⁰ МК-ФГ-СК-05

¹¹ МК-ФГ-ДЕ-03

Најголеми предизвици со кои се соочува Македонија во моментот се **политичката ситуација и невработеноста/сиромаштијата**

Перцепцијата на учесниците е дека од генералната политичка ситуација произлегуваат сите останати проблеми во државата и дека сите се поврзани на некој начин, од невработеноста произлегува сиромаштијата а поради сиромаштијата луѓето се нафаќат да мигрираат на други места каде што сметаат дека ќе најдат подобри услови за живот.

Демократија и владеење на право

Дали сметате дека институциите на локално и централно ниво одговараат на потребите на граѓаните?

Што се однесува до институциите, учесниците се изјаснија дека немаат замерки во однос на нив бидејќи Дебар е мало место каде што секој секогаш знае и личните контакти се поизразени а со тоа и достапноста до институциите, додека пак за судството и не може да кажат дали не е добро бидејќи надлежностите на судот се многу мали.

Повеќето од учесниците досега немале некоја поголема можност за да учествуваат во **креирањето политики** на локално или централно ниво. Иако сметаат дека проблемите треба сами да ги решаваат, сепак влијанието е многу мало поради поставеноста на работите во општината. Некои сметаат дека: *недостасува кај нас граѓански активизам, кај нас граѓанскиот сектор е баш тој што може да идентификува проблеми, да организира активности кој би биле од интерес на целата заедница*¹².

Невработеност и сиромаштија

Колку сте задоволни од економската ситуација во земјата?

Постои незадоволство од економската состојба во земјата. Куповната моќ е намалена и голем дел од луѓето се потпираат на помошта која ја добиваат од роднините кои живеат надвор од државата. Причините поради лошата економска состојба, најнапред ги гледаат во долгата транзиција која уште трае, проследена со политичката ситуација која генерира корупција. Исто така неинвестирањето во инфраструктура доведува до одвраќање на потенцијалните инвеститори а немањето инвестиции значи немање нови работни места.

Како најпогодени од невработеноста, учесниците сметаат дека се младите, но и дека постои неусогласност на образовниот систем со пазарот на труд: *Кај нас сите сакаат да одат на факултет, и тоа некој лесен факултет. А бизнис секторот има потреба, но има потреба од мајстори, на пример во Дебар нема мајстори за лифтови, електричари, шофер категорија Д нема, кувари, рудари...*¹³

Кога станува збор за **системот на социјална заштита**, учесниците сметаат дека тој не е праведен.

¹² МК-ФГ-ДЕ-06

¹³ МК-ФГ-ДЕ-08

Меѓуетнички односи

Што мислите за меѓуетничките односи во вашата средина? Во државата? Дали, според вас, постојат проблеми помеѓу различните етнички заедници?

Меѓуетничките односи во Дебар никогаш не претставувале проблем, отсекогаш постоел соживот. Перцепцијата е дека: *конфликтите ги создаваат политичарите за да останат на власт.*¹⁴ За добар меѓуетнички соживот, учесниците го гледаат во подобрувањето на економската состојба бидејќи кога сите би биле добро ситуирани не би се оптоварувале со другите луѓе, невработеноста создава фрустрираност и нервоза, би се подобрил квалитетот на живот. Исто така сите се согласни кога станува збор за учење на јазикот на некоја друга заедница, но и поради постоењето на културните традиции во Дебар јазикот никогаш не претставувал проблем: *традицијата е албанецот му зборува македонски на македонецот, а македонецот албански на албанецот*¹⁵

Во наредната година, на кои 2 области власта треба да обрне посебно внимание за да го подобри животот на луѓето?

Како приоритетни области на кои власта треба да обрати внимание следната година, учесниците ги издвоија образованието, создавањето работни места, здравството и решавањето на политичката криза.

¹⁴ МК-ФГ-ДЕ-08

¹⁵ МК-ФГ-ДЕ-08